

Отримані результати можна використовувати при виховній роботі зі студентами; консультативній та психотерапевтичній роботі з ними; профілактиці, корекції та вихованні працьовитості.

Список бібліографічних посилань

1. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2008. 496 с.
2. Васильев Н. Н. Тренинг преодоления конфликтов. СПб.: Речь, 2007. 174 с.
3. Мокшанцев Р. И. Конфликтология в социальной работе: учеб. пособие. Ростов н/Д.: Феникс, 2008. 314 с.
4. Черкашина А. Г., Земсков А. С. Взаимосвязь выбора стратегий поведения в конфликте с самоотношением к характеристикам образа физического я студентов Вузов. *Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия «Психология»*. 2011. № 2 (10). С. 85–94.

Одержано 11.02.2017

Рассмотрены вопросы стратегий поведения в конфликтной ситуации у студентов-психологов первого и второго курсов. Проведено сравнение стратегий поведения в конфликте между студентами-психологами первого и второго курсов.

Ключевые слова: конфликт, студенты психологи, стратегии поведения в конфликте.

УДК 159.923:340.114.5

Наталія Миколаївна ТЕСЛИК,

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

Досліджено особливості мотиваційного аспекту особистісного розвитку студентів-правознавців як значимого фактору реалізації компетентнісного підходу до навчання в ВНЗ.

Ключові слова: мотиваційна сфера, студент-правознавець, компетентнісний підхід.

Під компетентнісним підходом, спираючись на чисельні існуючі теоретичні доробки, ми розуміємо створення освітнього простору, що забезпечує усесторонній розвиток особистості. Розвивальний аспект формування професійної компетентності невід'ємний від проблеми мотивації індивіда. Зростання значимості компоненту самостійної роботи студента, стан ринку праці в умовах економічного спаду, який детермінує підвищені вимоги до конкурентоздатності випускників ВНЗ продукують зростаючу значимість вмотивованості навчальної діяльності студентів.

Практично усі дослідники даної проблеми виокремлюють мотиви індивіда як окремий фактор ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі. Навчальна мотивація студентів відображає інтеріоризовані індивідом стимули до здобуття фахової підготовки, особистісну спрямованість на активну самореалізацію в обраній сфері діяльності. Усвідомлювані позитивні внутрішні мотиви сприяють і водночас підтримуються достатнім рівнем сформованості професійних компетентностей індивіда. Мотиваційна сфера безпосередньо зближує психологічні та поведінкові компоненти навчальної діяльності, оскільки мотиви певної діяльності головним чином визначають сутність установок особистості.

На думку Д. М. Узнадзе, саме мотив виступає чинником, який замінює менш схвалювану форму поведінку більш прийнятною [1, с. 34]. Як справедливо відзначає Н. Е. Мілорадова, мотивація як психічне явище розглядається із статичної чи динамічної позицій, що визначає її розуміння як сукупності мотивів, суми факторів, що детермінують поведінку, безпосереднього стимулу активності індивіда, що визначає її напрямок чи у якості процесу психічної регуляції певної діяльності [3, с. 60]. Ю. Б. Ірхін переконливо доводить, що професійний вибір індивіда відрізняється полімотивованістю [2, с. 20]. На етапі професійної

підготовки саме навчальна і професійна мотивація виступають чинниками, що безпосередньо пов'язані із формуванням професійних компетенцій майбутніх фахівців права.

Метою нашого дослідження є визначення взаємозв'язків між мотивацією навчальної і майбутньої професійної діяльності студентської молоді. У дослідженні взяли участь 62 майбутні фахівці права, у тому числі 29 студентів першого курсу та 33 студенти 4 курсу (випускного для тих, хто навчається для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»). Застосовані методика вивчення мотивації навчання у ВНЗ Т.І.Ільїної, опитувальник А.О.Реана «Мотивація успіху і страх невдачі», методика «Мотивація професійної діяльності» К.Замфір у модифікації А.О.Реана. Для обробки даних використано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена та U-критерій Манна-Уїтні.

Отримані дані свідчать про невизначеність мотиваційної спрямованості на успіх серед першокурсників ($13,21 \pm 2,3$). Однак спостерігається незначне підвищення середньозваженого показника для досліджуваних випускного курсу ($14,12 \pm 2,57$). При цьому у процесі навчання зменшується частка студентів, схильних до невизначеної мотивації (38 % досліджуваних першокурсників і 18 % студентів 4 курсу) на користь орієнтованих на успішність власної діяльності (відповідно 41 % першокурсників і 61 % студентів 4 курсу). Отже, навчальна діяльність здійснює певний вплив на формування впевненості у досягненні поставленої мети, що є важливою якістю для набуття професійних компетентностей юриста.

Серед мотиваційних спрямувань навчальної діяльності студенти орієнтовані найбільшою мірою на здобуття знань, у тому числі 44,8 % досліджуваних студентів 1 курсу та 42,4 % студентів 4 курсу (середні групові результати $8,5 \pm 2,73$ та $7,54 \pm 3,78$ відповідно). Значима відмінність між студентами 1 та 4 курсів у рівні орієнтованості на оволодіння професією, який зростає протягом навчання у ВНЗ ($U_{\text{емп}} = 246,5$, $p \leq 0.01$). У групах різних років підготовки виявлені відмінності також між проявами мотиву «отримання диплому» ($U_{\text{емп}} = 335.5$, $p \leq 0.05$). При чому для студентів випускного курсу спрямованість на здобуття посвідчення успішного навчання дещо вища ($8,33 \pm 1,37$), ніж для першокурсників ($7,55 \pm 1,69$).

У повній мірі не заперечуючи стереотип про детермінацію цього показника зовнішньою мотивацією, вимушеним навчанням, слід розглянути також роль значущості документального підтвердження витрачених на навчання зусиль. Крізь призму такого бачення йдеться у першу чергу про бажання поліпшити власного соціального статусу і престижу, що виражається у здобутті диплому про вищу освіту. При порівнянні отриманих результатів за шкалою «Здобуття диплома» з навчальної мотивації та усіма шкалами методики діагностики мотивації професійної діяльності кореляції відсутні.

Вектор спрямованості майбутньої професійної діяльності студентів можна розглядати з позицій формування ставлення до свого майбутнього Я, адже на цьому етапі молоді доступне переважно практичне навчання, що принципово обмежує можливості самовизначення особистості у професійному середовищі. Серед студентів обох груп порівняння існує значне домінування внутрішньої мотивації ($4,31 \pm 0,75$ серед першокурсників та $4,12 \pm 0,88$ серед випускників) і зовнішньої позитивної мотивації ($4,13 \pm 0,55$ та $4,19 \pm 0,66$ відповідно) майбутньої професійної діяльності порівняно із показниками зовнішньої негативної мотивації ($2,98 \pm 1,09$ і $3,09 \pm 0,73$ відповідно). Студенти, як першого курсу ($U_{\text{емп}} = 119,5$, $p \leq 0.01$), так і випускного ($U_{\text{емп}} = 202,5$, $p \leq 0.01$) у більшій мірі орієнтуються на внутрішні стимули професіоналізації, ніж на уникнення зовнішніх негативних факторів.

Кореляційні взаємозв'язки у системі мотиваційних проявів студентів 4 курсу виявлені відносно внутрішньої мотивації майбутньої професійної діяльності та спрямованістю на здобуття знань у навчальній діяльності ($r_{\text{семп}} = 0.571$, $p \leq 0.01$). Серед досліджуваних першого курсу подібного взаємозв'язку не виявлено. Відповідно, мотив підвищення ефективності навчальної діяльності, яка на даному етапі становлення особистості забезпечується набуттям професійних знань, з розширенням компетенцій у ході навчання у ВНЗ пов'язується із внутрішньоособистісними стимулами самореалізації в обраній сфері діяльності.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що компетентнісним підхід вимагає розглядати мотиваційну сферу особистості студента комплексно. Засвоєння знань для

студентів випускного курсу виступає суто внутрішнім стимулом, який також у внутрішньому плані екстраполюється студентською молоддю на сферу майбутньої професійної діяльності. У процесі навчання спостерігається зростання значимості професійної спрямованості особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Баранов П. П., Мещерякова А. В. Правовая психология курсантов вузов МВД России: монография. Ростов н/Д: РЮИ МВД России, 2001. 168 с.
2. Ірхін Ю. Б. Психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів: навч. посіб. Київ: РВЦ КНУВС, 2007. 94 с.
3. Мілорадова Н. Е. Гендерні особливості ціннісно-сислової та мотиваційної сфери працівників ОВС. *Право і Безпека*. 2007. № 6 (1). С. 59–63.

Одержано 24.02.2017

Исследованы особенности мотивационного аспекта личностного развития студентов-правоведов как значимого фактора реализации компетентного подхода в вузе.

Ключевые слова: *мотивационная сфера, студент-правовед, компетентный подход.*

УДК 159.923

Світлана Миколаївна ТКАЧОВА,

слухач магістратури Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: Ірина Володимирівна ЛАМАШ,

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ТОЛЕРАНТНОСТІ ДО НЕВИЗНАЧЕНОСТІ З ПСИХОЛОГІЧНОЮ РОЗУМНІСТЮ У ЖІНОК РІЗНОГО ВІКУ

Стаття присвячена вивченню взаємозв'язків толерантності до невизначеності з психологічною розумністю. Виявлено специфіку взаємозв'язків толерантності до невизначеності з компонентами психологічної розумності у жінок 18–20 років і жінок 35–55 років.

Ключові слова: *інтолерантність, міжособистісна інтолерантність до невизначеності, психологічна розумність, толерантність до невизначеності.*

Людина живе в умовах невизначеності, яка безперервно виникає, долається і знову виникає, що в першу чергу пов'язано з наявністю фундаментального фактора часу і як наслідок невідомістю майбутнього. Ми не можемо в повній мірі контролювати природні і соціальні умови нашого життя, не можемо мати вичерпну інформацію про те, що відбувається навіть в поточний момент часу. Наша власна поведінка, його вплив на навколишнє середовище, інших людей і самих себе також не підвладна повного контролю і прогнозування. Невизначеність може бути виявлена в безлічі ситуацій: в повсякденних ситуаціях, в міжособистісній комунікації, при міжособистісному і міжгруповому взаємодії, при вирішенні завдань професійної та навчальної діяльності, при прийнятті рішень. Толерантність до невизначеності уявляє собою генералізовану особистісну властивість, що означає прагнення до змін, новизни і оригінальності, готовності йти невторованими шляхами і віддавати перевагу більш складним завданням, мати можливість самостійності і виходу за рамки прийнятих обмежень; тоді як, інтолерантність фокусує прагнення до ясності, впорядкованості у всьому і неприйнятті невизначеності, припущення про чільну роль правил і принципів, дихотомічний поділ правильних і неправильних способів, думок і цінностей. Міжособистісна інтолерантність до невизначеності означає прагнення до ясності і контролю в міжособистісних відносинах, дискомфорт в разі невизначеності відносин з іншими [1, с. 14–15].